

F U L E F R M U S G

ՊԱՏՔԸՆ ԶՐ

ՔԱՂԱՔԻ ԵՒ ԹՐԱՆԱՎԱԼ
ՊԱՏԵՐԱԶՄ
ՀԱՐԱԿԱՑԻՆ ԱՓԲԻԿԻ ՄԵԶ

Ընդհանուր կացութիւնը — Պատերազմի դաշտէն նոր լուր չկայ: Անգլիոյ մէջ խստիւ կը քննադատեն պատերազմական նախարարութիւնը, և որտ Աւոլզին և Սըր Ռետվէրս Պըլլըր: Այս վերջինը կը մեղադրեն սխալ ծրագրի մը հետեւած ըլլալուն համար: Էորտ Միթուրն և Սըր Ռետվէրս Պըլլըր եթէ յաջողէին Պոէրերը ետ մզել, բնականաբար Անգլիացիները երկինք պիտի բարձրացնէին զանոնք: Այսօր կ'ըսեն այդ զօրավարներուն երեսին թէ պատերազմելու արդի դրութենէն տեղեկութիւն չունին. թէ բանը չեն հասկնար այն փոփոխութիւններէն զոր նոր զէնքերը բնել տուած են ռազմագիտութեան մէջ, վերջապէս կ'ըսեն թէ լորտ Միթուրն և Սըր Ռետվէրս Պըլլըր միայն վայրենիներուն դէմ արշանքներ վարելու կարող են: Այս լեռուն, սակայն, որչափ կը տարբերի այն եղուէն զոր միեւնոյն անձերը գործածելին այդ երկու զօրավարներու մեկնելու միջոցին: Եոյն պահուուն իրենց լրագիրներուն մէջ պարզեցին պատերազմներու մէջ անոնց կատարած փայլուն ծառայութիւնները, և անոնց զինուորական բարձր կառութիւնը. մինչդեռ հիմա կը մոռնան իրենց այդ ըսածները և խիստ քննադառութիւններ կը տեղացնեն այդ երկու զօրավարներուն գլխուն:

Սըր Ռետվէրս Պըլլըր այն հեռագրին մէջ որով իր պարտութիւնը կը ծանուցաւէր, ըսած էր թէ նպատակ ունեցած է ունի անցնիլ թուկէւայի երկու ծանծառութ վայրերէն: Թայլգին նպագիրը լրացն էր անցնիլ երկաթուղիի կամուրջէն ու ծանծառութ վայրին վերի կողմբ կը գտնուի: Այդ երկու լուրերուն մէջ թէ եւ ացարձակ հակասութիւն մը չկայ, վասն ի Հիլտեարտի կիսաբաժնին բռնած ճաման կը տանի գետը անցնելու տեղին թուր. սակայն խնդիրը չի պարզեր. այսինքն կարելի չէ հասկնալ թէ ի՞նչ էր նդհանուր հրամանատարին բռն իսկյա ռակագիծը: Յայտնի է թէ Անգլիացիներ անհանկալ ընդդիմութեան մը հանդիպեցան թուկէւայի աջ եղերքին վրայ: Ոէրները այդ կողմը պահութած և Քունդոյէն վեր գտնուած Աւկի ամրոցը գլուած էին: Միւս կողմէ արեւելքէն եւ յոյ վերջին հէտէն 15 քիլոմէթր հեռուն ք գտնուի ինհավ լեռնազդան, ուր ոէրները զորաւոր էին: Գոդապետ Լորտ Հնտոնալտ չէր կրցած զանոնք հեռաւնել անէկ: Քունդոյի ճակատամարտէն ուած անգլիական աղբիւրէ հեռագիրներ անուցած էին թէ Պոէրները հեռացած ն թուկէւայի հարաւային կողմէն. բայց յնպէս չէր. նոյն իսկ կ'ենթագրուի թէ ըը Ռետվէրս Պըլլըրի բանակետողին մէջ իրն գիտեր թէ թշնամին կը գտնուի ետին աջ եղերքին և օգնութեան բակին կողին վրայ:

Տուրպանէն կը հեռագրեն թէ Պոէրները չկրցան օգտուիլ իրենց ձեռքը ինս անգլիական տասը թնդանօթներէն, սսն զի ռազմամթերքները արդէն ուղին սպառած են: Պոէրները չկազմական աղբիւրէ հեռագիրներ անուցած էին թէ Պոէրները հեռացած էին թէ Պոէրները հեռագած էր հարաւային կողմէն. բայց յնպէս չէր. նոյն իսկ վաշտեր Տուրպան հասած են: Բարեյուսոյ Գլուխին ներկաթիւնը յանձն է ճրիարար հաւային Ավրիկէ փոխադրել հինգ դիւր զինուոր: Տուրպան նախարարութեան հետ կատարուած համաձայնութամբ, այդ գունդը 1490 հոգիէ պիտի ողկանայ, որոնց 600 հեծեալ պիտի ան: Անգլիական շոգենաւային Ըսկեթիւնը յանձն է ճրիարար հավաքներէն պիտի զիկանան: Նաթալի մէջ ալ նոյն տեսակ շտամպի կը կազմուի:

Անգլիացի գերիները — Գերման լրաները կը հրատարակեն Եոհաննէսպուր զրկուած թղթակցութիւններ որոնք տերազմը սկսելէն ի վեր առաջին անմ ստացուած են: Այդ նամակները նեկան տեղեկութիւններ կը պարունակած են անգլիացի գերիներու վիճակին եւ շարներու խնդրին վրայ:

Թղթակից մը կը դրէ: Ամիշեւ նոյնեմբեր Բրէթորիա գըտող անգլիացի գերիներուն թիւն էր ու հազար: Ասոնք բրիտանական անէն լաւագոյն զօրագունդերուն կը տկանին և գովեստով կը յայտարարեն Թրանսվալի կառավարութիւնը հոգ

սնները որոնց յանձնուած են Գերմա-
սցիներուն և Թրանսացիներուն շահերուն
աշտպանութիւնը, բողոքեն այդ վիճա-
ն դէմ: Թրանսվալ պաշարուած բերդ
չէ, բայց այն տեսակ երկիր մը որ
գոք տեղեր ունի իր սահմանադրուխ
երուն վրայ:

Քեօնիքէ Զալյունիկի թղթակիցն աւ
ոսէ թէ Անգլիացիները, Տէլակոայի
սմբով Թրանսվալ լրկուած պաշարներու
զատ անցքին արգելվ բլալ ուզելով,
եւի միտքերը գրգուած են: Թրանս-
վալ կառավարութիւնը, կը յարէ նոյն
երթը, որոշած է անգլիացի գերինե-
ւն միոյն եգիպտացորեն տալ իրեւ-
ունդ, եթէ բրիտանական կառավարու-
հնը շարունակէ արգիլել պաշարներու
ւոքքը: Կ'երեւայ թէ Լուրէնսօ-Մար-
զի մէջ ալ քարիւղը, շաքարը և ուրիշ
խնական պէտքեր հազուագիւտ են,
ոսն զի վար կը դրուին այդ կարգի պէտ-
քը յանձնարարող հեռագիրները, կաս-
ժելով որ Լուրէնսօ Մարքէզին Թրանս-
վալ կը զրկուին: Նաեւ կը գանգատուի
է Անգլիոյ առեւտրական շոգենա-
րը հարաւային Ափրիկէի նաւահան-
տներուն մէջ վար կը դնեն՝ Տէլակոա-
կուելիք բոլոր ապրանքները:

Պ. ՈՒնսարըն Զըրչիլի փախուսը.—
նտոնի ակումբներուն մէջ մէծ խանդա-
ռութեամբ իմացան Պ. Ուհնսթըն Զըր-
չի Լուրէնսօ Մարքէզ ժամանումը: Մոր-
մկ Բուրի զինուորական թղթակիցը պի-
երթայ Սըր Ռետվէրս Պըլլըրի
դհանուր բանակետոցը, ուր բնականա-
ր թանկագին տեղեկութիւններ պիտի
ոյ Թրանսվալի կացութեան վրայ: Իւչ-
ու կը յիշուի Պ. Ուհնսթըն Զըրչիլ զի
ւորուած ու գերի ինկած էր մարտի մէջ
ահապատ կառախումբին վրայ կատար-
ած յարձակումին ատեն, Բըրէթորիա
րուելուն պէս ուզեց ազատ արձակ-
ու, բսելով է որ ինք պատերազմիկ չէ:
ասիկ այդ մասին տրուած տեղեկու-
ւնները.

Պ. Զըրչիլ դեկտ. 10ին Ժուպէո զօ-
վարին նամակ մը կը գրէր թէ լրագրի
թակից է: պատերազմին մասնակցած
և հետեւարար կը պահանջէ ազատ ար-
կուիլ: Յետոյ դեկտ. 12ի գիշերը Պ.
Շիլ կը փախչէր, բանտեն մէջ նամակ
գգելով, որով չնորհակալութիւն կը
յանէր Թրանսվալի կառավարութեան
ու հետ լաւ վարուած ըլլալուն համար:
Զըրչիլի փախչելուն հետեւեալ օրը կը
մէջ Ժուպէո զօրավարին նամակը ո.
կը յայտարարէր թէ, Նաթալի լրա-
սուներուն գրածին նայելով Պ. Զըրչիլի
ջութեան և ջանքերուն չնորհիւն էր որ
հասպատ կառախումբը կրցած էր փախ-
ու: Զօրավարը կը յարէր թէ անձամբ չէր
նշար Պ. Զըրչիլը, բայց կը հաւատար
որ պատուոյ խօսքին թէ պատերազմիկ
հետեւարար կը հրամայէր որ ազատ
հասկու: Այդ հրամանը, սակայն, շատ
կը հասնէր, վասն զի Պ. Զըրչիլ ար-
և փախած էր:

ԵԲԿ ԵՐԿՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

Լոնտոն, 27 Դեկտ. — Ամէն օր կ'աւել-
ի այն ապացոյցները թէ Բարեյուսոյ
լսի գաղթավայրին մէջ կասկածելի
արձակ շարժում մը կ'այ, որուն մաս-
ից են, ի մէջ այլոց, Բարեյուսոյ Գլ-
ումի Խորհրդարանին անդամներէն երեքը
արգ մը հարուստ ագարակապաններ:
Բըրէթորիայէն դեկտ. 20 թուակա-
կը հեռագիրն Ռիւթէրի թէ Ժուպէո
պաշար Պոէրներու ընդհանուր բանա-
ղը հասեր է դեկտ. 18ին: Զինուորը
ջերմագին ընդունելութիւն մը ըրեր
ընդհանուր հրամանատարին որ ճառ
խօսեր է անոնց:

Ռիւթէր դեկտ. 21 թուականով Շիվ-
հեռագիր մը ստացած է թէ անգ-
ան թնդանօթածիգները նոյն օրը նո-
յարձակեր են Պոէրներու դիրքերուն
և լիտութով լցուած ուումբեր ար-
ելով:

Մոտակը. Ռիթըրէն դեկտ. 21 թուա-
կը հեռագրեն թէ թնդանօթա-
թիւը որ դադրած էր նոյն օրը,
կասեր է երկու կողմէն:

Բըրէթառունէն պաշտօնական հեռա-
մը, դեկտ. 26 թուականով, կը ծա-
նէ թէ հարաւային Ափրիկէի մէջ
թիւնը փոխուած չէ:

Լորտ Միթուըն կը ծանուցանէ թէ
ները օգնութիւն կը ստանան և թէ
փական յառաջապահներէն 3 ուկէս
հեռուն կը գտնուին:

Փարալիարա. — Տրնսար Քէսլ չոգե-
ռ, ուր կը գտնուի Լորտ Ռուպէրթս,
հոս հասաւ, լորտ Թիչնէր որ Աղեք-
րիայէն հոն ժամանած էր, գնաց նոյն
նաւը որ առտուն հարաւային Ափրիկէ
որեցաւ:

Հէի Դեսպանսիուզուիրդէ. — Նորս
Ալիկմայն Զալյունիկ, կ'օսէ Պէրլի-
սոչի օրուան թուականով հեռագիր
ու ծանուցանէ թէ Բարիզի գերման-
ան Միւնսթէր կոմսը՝ Խաղաղու-
թեսպանախորհուրդին առուջին
ուրիակէ՝ վաղը պիտի ստորագրէ
Դիսպանսիուզուիրդին պայմանա-
թիւնները: Միւնսթէր կոմսը, Անգ-

անպաշտօն կերպով Օքէրայի թատ-
պիտի երթար :

ՈՒԽԱԿԱՐ կառավարութիւնը որոշած է
արձակել իր երկաթուղիի գիծերը,
որովհսը պիտի միանայ Եառնչ Աամո-
դի գիծին և Ալիքովան ալ կեղրոնա-
գիծին :

ՀՈՒԱՆՏԱԿԱՆ կառավարութիւնը հը-
սյեց երկրին բոլոր կառավարիչներուն՝
իլել և զսպել ու և է վիրաւորիչ ցոյց
լիոյ մասին : Թէեւ գործօն բանակէն
մը սպաներ արձակուրդ ուզած են,
նսվալ երթալով Պոէրներու բանակին
ծառայելու համար, բայց կառավա-
թիւնը չարտօնեց, նաեւ Թրանսվալ
ալիք կամաւորներու խումբի մը կազ-
իւնն ալ արգիլուեցաւ : Վերջապէս
և Հոլանտայի ժողովուրդը շատ հա-
յր է Պոէրներուն, սակայն կառա-
թիւնը որոշած է բոլորովին չէզոյք
և զգուշանալ՝ Անգլիոյ հետ խնդիր
ջ բերող ու և է պատրուակէ :

ԱԼՀԵԼՄ ԿԱՅՍԵՐ Խտալիա կատարե-
ուզեւորութեանը վրայ Խտալիա լրա-
հետեւեալ զեկոյցը հրատարակած է,
ինի արքունիքէն և Խտալիոյ արտա-
գործոց նախարարութենէն ստացած
եկութիւններուն վրայ . ԱԱնցեալ տա-
ի վեր Գերմանիոյ Կայսրը մտադիր
ալիս գալ, բայց այդ ուզեւորու-
նը յետաձգուեցաւ նոյն միջոցին Ֆը-
սայի հետ առեւտրական դաշնագիրը
գելու համար կատարուած բանակ-
իւններուն հետեւանգով։ Պատշաճ կը
պրուէր որ Վիլհէլմ Կայսեր ուզեւո-
ւը քաղաքական հանգամանք մը չու-
յու Աւենին շատ հաւանական է որ
լութիւնը այս տարի տեղի ունենայ,
ուանդ այն պատճառով որ Վիլհէլմ
որուեստագիտական տեսակէտով կ'ու-
ր իր անդրանիկ զաւակը, 17 տա-
ն, Խտալիա այցելէ : Աւզեւորութեան
սկանը, սակայն, տակաւին որոշուած
վասն զի գերման վեհապետին
փափաքին իրագործումը պարագա-
ն կախում ունի : Կրնայ ըլլալ որ
լութիւնը զուգագիպի Անգլիոյ թա-
իին Խտալիա գտնուած միջոցին, և
պարագային Վիթորիա թագուհիին
լութիւն պիտի տայ Խտալիայէ մեկ-
միջուկին :

ՌԱՆՍԱՅԻ նախարարութիւնը նկա-
լեան առա երկրին ու գաղթավայ-
ն ծովեզերքները ամրացնելու և նոր
անաւեր չինելու ծրագիրը, որ
սպիծի ձեւով Խորհրդարանին պիտի
սացուի յունուարի նստաշրջանը
բացուելու միջոցին : Այդ ծրագիրը
աշարկէ Պիգէրթայի առջեւ զինուո-
ն նաւահանգիստ մը հաստատել,
Թուլոնի : Այդ կերպով մրանսա
որական երկու նաւահանգիստ պի-
ւնենայ Միջերկրականի մէջ, ինչպէս
իս ունի Մալթայի ու Ճիպրալթարի
ու Հինդուստանի իշխանութիւններին :
Երջնը որ սպասաւորին կը հետեւէր,
սյեց պահակ զինուորին որ կրակ ը-
սպասաւորին վրայ : Զինուորը օ-
էլ պարպեց հրացանը : ԱԱպաննէ
արդը պօռաց իշխանը : Զինուորը
ացանը պարպեց սպասաւորին սը-
ներուն մէջ տեղը : Ասոր վրայ իշ-
խի ու էվուէլէրը պարպեց սպասաւո-
րայ որ գթութիւն կը հայցէր :
կը խեղճի փորը մինուեցաւ, սակայն
ւ իշխանը երկրուդ հարուած մըն
խուն պարպեց, բայց նորին չմե-
Աւստի հրացանի սուրին մը առնե-
սեց սեւամորթին գանկին մէջ եւ
որ չմեռաւ դուրս չհանեց : Առէն
իշխանը, զինուորական ատեանին
արձակուելէ ետքը չոգենաւ նըս-
դ Գերմանիա դառնաւլու համար :

ՌԱԻՍԱՅԻ ԱՓՈՒԿԻ : — Մոզամպի-
լ գրեն :

Հետըզէտէ տեղեկութիւններ
ուն Անգլիացիներէ և Բորբուգալ-
բաղկացած այն արշաւախումբին
ու նիասալանտ զրկուած է Մա-
ցեղապետին ապստամբութիւնը
ու համար : Մոզամպիքի կառավա-
կան կողմէ ապստամբներուն վրայ
ու արշաւախումբը կրկազմեն հա-
ետեւակ զինուոր, 50 թնդանօթա-
բորթուկալցի 30 զինուոր և 1500
ըրթ օֆանդակներ : Արշաւախումբը
մանէն ճամբայ ելած էր և նա-
ու և թնդանօթակիրներու միջո-
ուրէ գետն իվեր գացած է մինչեւ
լիճը : Օգոստոս Զին Մքանեէլա-
ով հոն ամուր բանակետոյ մը հաս
է : Այդ միջոցին Անգլիական 135

տոս 23ին ջախջախեր են Մաթաքայի սկը : Անգլիացիներն ալ ցեղապէտին սկայութենէն օգտուելով, անոր գիւրեր են : Ուրիշ պարագաներու մէջ այսի աղաւամբներուն տրուած այս անշուշտ բաւական պիտի ըլլար նոյն բարեկարգութիւնը վերահաստառ բայց հիմա որ Թրանսվալի յաղթիւնները այնչափ մեծ աղմուկ կը ցանեն ամբողջ հարաւային Աֆրիկէ, Մաթաքա և ուրիշ այն ցեղաները որոնք թշնամի են նիասայի իական ինքնավար ընկերութեան, անաբար յարմար առիթի պիտի սպահվամայի պարտութեան վրէժը լուշամար :

ՆԳԼԻԱ. Եի ՖՐԱՆՍՍ . — Ֆիկառօք գիրներէն Պ. Հէստէ տեսակցութիւննեցեր է Սըր Չորլս Տիքի հետ : Պ. է հարցուցեր է Սըր Չարլս Տիքի թէ լարձիք ունի Անգլիոյ և Ֆրանսայի բերութեանց վրայ : Սըր Չարլս պատաներ է .

Անգլիոյ և Ֆրանսայի միջեւ հիմա գժուարութիւններ կան : Վայմայի կէցէ ինդիրը միշտ վէճի առարկայ առ նիւ Ֆառնտլէնտի մեծ խնդիրը առ գիւրաւ պիտի կարգադրուի, երկու կողմէն քիչ մը բարի կամք տրուի : Ո՛չ Փրանսական կառավահնը և ոչ ալ բրիտանական կառամթիւնը չեն կրնար խնդիր յարու, վասն զի դաշնադրութիւններ սակայն շահագրգոռուող անհատները կրնան, առանց մեծ գժուարուն, համաձայնիլ այն տեսակ կարգաթեան մը վրայ որ գոհունակութիւն պատճառէ թէ՝ Ֆրանսայի և թէ ոյց :

Ղթակիցը հարցուց թէ՝ հորիզոնին սեւ կէտ մը չկա՞յ :

Հեմ տեսներ, պատասխանեց Սըր Տիք . ո և է պատերազմ չեմ կեր, բաւական է որ Ճարոն հանթողութիւն միւսի առաջանական կառամատիւնը չեն կառավարութիւններ սակայն շահագրգոռուող անհատները, կրնան, առանց մեծ գժուարուն, համաձայնիլ այն տեսակ կարգաթեան մը վրայ որ գոհունակութիւն պատճառէ թէ՝ Ֆրանս . կառավարակետութեան :

ՆԱՅԱՆԳԱՅՅԱՅ կառավարութիւնը մը որոտուցանել իր պարտքը՝ հանդէպան հազարապետին և Մանէն հապետին : Մառշան դեր-գնդապետան աստիճանին բարձրացաւ և ալ դեր-հազարապետութեան :

ՆԱՅԱՆԳԱՅՅԱՅ կառավարութիւնը մը որոտուցանել իր պարտքը՝ հանդէպան հազարապետին և Մանէն հապետին : Մառշան դեր-գնդապետան աստիճանին բարձրացաւ և ալ դեր-հազարապետութեան :

Սըրվազի նախանդին Տարէնտէ գալին գայմագամ անուանուեցաւ Ճէզ-Շիորդ գայմագամ Սէհմէտ Սարին . ին գուստուիր որ ո և է արունենան, վասն զի Փիլիպպեանց երը շատ մը Մնդանօթներ յանձած են և կ'ըսեն թէ բաւական ունին . բայց կը հարցուի թէ ո՛ւրայդ գրամական անուանութիւններուն :

Էլիսին շուրջնը

ՇՏՈՆԱԿԱՆՔ . — Միրիմիրանի աստիրուեցաւ Ամարէի (Պասրա) կառամիթի պէտէ : Ալիսէի աստիճանի գիտ գաւառին թղթակցութեանց Սալին է ֆիք .

Ծըրվազի նախանդին Տարէնտէ գալին գայմագամ անուանուեցաւ Ճէզ-Շիորդ գայմագամ Սէհմէտ Սարին . ին գուստուիր որ ո և է արունենան, վասն զի Փիլիպպեանց երը շատ մը Մնդանօթներ յանձած են և կ'ըսեն թէ բաւական ունին . բայց կը հարցուի թէ ո՛ւրայդ գրամական անուանութիւններուն :

Դորդ կարգի Օսմանիէ պատուանշան յաւ անտառներու, հանքերու և դործութեան նախարարութեան կալի օգնական Բասիմ պէտէ : Երարգի Մէծիտիէ՝ Սէնայի վարժաներքին տեսուչ նաւային գնդապմիտ պէտէ :

ՍԱԲՈՇԱԿ . — Պաշտօնական Զեկոյց ծանուցանէ թէ Բամազանի առայս . իրատէի մը համաձայն, վաղը ամսաթշոշակ պիտի վճարուի կառութեան բոլոր պաշտօնեաներուն :

Դիին գործոց նախարար Մէմտու որ հիւանդէր պապաքինած ըլլալով այս . պալատ գնաց և իր հիւանդէր միջոցին ցոյց տրուած կայս . կոթեան համար երախտագիտութիւն :

Ն. Վսեմութիւնը յետոյ իր ատեղին գնաց :

ԱԼԻՒՄԱԹ , Արագիրը որ չորեքօրը Տպագրական Տեսչութեան անպայման կերպով դադարման արտուած էր, կայս . իրատէի մը յն երէկ վերստին սկսաւ հրատական ամառամար այս առթիւ երախտագիտութիւն :

Ն. Վսեմութիւնը յետոյ իր ատեղին գնաց :

ԱԼԻՒՄԱԹ , Արագիրը որ չորեքօրը Տպագրական Տեսչութեան անպայման կերպով դադարման արտուած էր, կայս . իրատէի մը յն երէկ վերստին սկսաւ հրատական ամառամար այս առթիւ երախտագիտութիւն :

